

Nr 144

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av läkare, tandläkare m.m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I proposition nr 104 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 mars 1962, framlagt vissa förslag rörande ökad utbildning av läkare och tandläkare m. m. ävensom behandlat vissa avtalsfrågor.

1:o) **Ökad utbildning av läkare.** Frågan om ökad läkarutbildning behandlas i en första avdelning av propositionen (s. 3—40). Beträffande detta spörsmål har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade förslag och riktlinjer för utbyggande av läkarutbildningen, dels medgiva, att vid Göteborgs universitet utöver de tjänster som i annan ordning kan komma att uppföras på personalförteckning för universitetet må under budgetåret 1962/63 inrättas en tjänst som prosector i Bo 1 i anatomi, en tjänst som prosector i Bo 1 i histologi och två tjänster som forskarassistent i Ae 21, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade ändringar i personalförteckningen, dels ock till Vissa kostnader för läkarutbildningen för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 211 000 kr.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 680) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 822), i vilka hemställts att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 104 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att utredning till-sättes för skyndsamt planering av en ny medicinsk högskola, förslagsvis i Linköping-Norrköping eller Örebro — eventuellt medicinska högskolor i båda dessa områden — i syfte att höja den för närvarande otillräckliga utbildningskapaciteten av läkare.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 822.

Pågående och planerad utbyggnad. Till en början erinras i propositionen om att läkarutbildningsberedningen i januari 1961 överlämnade

ett betänkande, »Program för ökad läkarutbildning» (stencilerat). I detta redovisade beredningen ett antal alternativ för en möjlig ökning av läkarutbildningskapaciteten, benämnda alternativ A—H. Beredningen förordade bl. a., att — med hänsyn till det snabbt växande behov av läkare, som läkarprognosutredningen påvisat i sitt betänkande »Om läkarbehov och läkartillgång» (SOU 1961: 8) — intagningen vid de medicinska lärosätena skulle ökas från 453 årligen intagna nybörjare i de teoretiska ämnena till 560 (alternativ C). Denna intagningsökning skulle enligt beredningen samtidigt kunna utgöra första etappen av en ytterligare utbyggnad.

I propositionen 1961: 108 framlades förslag om en ökning av intagningen vid de medicinska lärosätena till 560 nybörjare per år i de teoretiska ämnena i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag. Med hänsyn till storleken av läkarbehovet förordades i propositionen, att erforderligt utrednings-, förhandlings- och planeringsarbete skulle börja omedelbart i syfte att en ytterligare utökning av läkarutbildningens kapacitet skulle kunna genomföras utöver den föreslagna höjningen av nybörjarintaget till 560. Arbetet borde inriktas på att i första hand planera för en ökning av utbildningskapaciteten upp till åtminstone 650 nyintagna studerande per år, vilken storleksordning motsvarade beredningens alternativ F.

1961 års riksdag godkände de riktlinjer för en ökad utbildning av läkare, som förordades i propositionen.

Härefter redogöres för den sålunda beslutade ökade intagningen av studerande vid de medicinska läroanstalterna från 453 till 560 nybörjare per år i de teoretiska ämnena. Beslutet innebär, att den medicinska högskolan i Umeå utbygges till en fullständig medicinsk läroanstalt med en årlig intagning av 62 studerande i de teoretiska ämnena och att antalet propedeutiska och kliniska utbildningsplatser därstädes ökas från nuvarande 40 till 60 per år. Vidare innebär beslutet att intagningen till de teoretiska kurserna ökas i Stockholm från 138 till 168 nybörjare, i Lund från 110 till 120 och i Göteborg från 115 till 120 samt att antalet utbildningsplatser i de propedeutiska och kliniska ämnena ökas i Uppsala från 80 till 86, i Lund-Malmö från 90 till 115, i Göteborg från 100 till 115 och i Stockholm från 120 till 160, allt per år räknat.

Utbyggnaden av de medicinska lärosätena är avsedd att genomföras successivt med början innevarande vårtermin. Tidsplanen för utbyggnaden redovisas i efterföljande sammanställning, av vilken framgår att utbildningskapaciteten kommer att ökas etappvis på så sätt, att man under ett första skede utnyttjar vissa befintliga resurser vid de nu fullständiga lärosätena, varefter man i ett senare skede ökar intagningen av studerande genom att medicinsk-teoretisk undervisning börjar i Umeå. För varje etapp anges i sammanställningen tidpunkterna för intagning av de studerande till preklinisk (teoretisk) undervisning de två första studieåren (I), till propedeutisk undervisning det tredje studieåret (II), till klinisk undervisning det fjärde studieåret (III) samt omflyttningar av de studerande inför den propedeutiska undervisningen. Inom parentes

redovisas den siffermässiga skillnaden i intagning jämfört med närmast föregående nivå, för etapp 1 således jämfört med intagningen 1960/61. Avgången av studerande mellan de teoretiska och propedeutiska kurserna har antagits utgöra 4—5 %.

Etapp nr 1

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
1/1 1962 .. I		90	120(+10)	120(+5)	168(+30)	—	498(+45)
Omflyttn.		0	—14	—14	—12	+40	
1/1 1964 .. II		86(+6)	100(+10)	100	148(+28)	40	474(+44)
1/1 1965 .. III		86(+6)	100(+10)	100	148(+28)	40	474(+44)

Etapp nr 2

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
1/7 1965 .. I		90	120	120	168	62(+62)	560(+62)
Omflyttn.		0	0	0	0	0	0
1/7 1967 .. II		86	115(+15)	115(+15)	160(+12)	60(+20)	536(+62)
1/7 1968 .. III		86	115(+15)	115(+15)	160(+12)	60(+20)	536(+62)

Enligt riksdagens beslut borde den ökning av antalet studerande, som sålunda redan börjat genomföras, ses som ett första steg mot en fortsatt ytterligare utbyggnad av utbildningskapaciteten. Som förut nämnts borde erforderligt utrednings-, förhandlings- och planeringsarbete därför sättas i gång omedelbart för att få till stånd en ytterligare ökning upp till åtminstone omkring 650 årligen nyintagna studerande. Denna ökning har benämnts läkarutbildningsberedningens alternativ F. De förändringar som ett genomförande av detta alternativ skulle leda till jämfört med intagningen budgetåret 1960/61 framgår av följande sammanställning.

Alternativ F

	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
I	90	168(+58)	168(+53)	168(+30)	62(+62)	656(+203)
II o. III	86(+6)	160(+70)	160(+60)	160(+40)	60(+20)	626(+196)

Anm.: I = Intagning av de studerande till de prekliniska kurserna. II = Intagning av de studerande till de propedeutiska kurserna. III = Intagning av de studerande till de kliniska kurserna.

Alternativ F innebär i förhållande till den av 1961 års riksdag beslutade intagningen en ökning i vardera Lund—Malmö och Göteborg med 48 nyintagna studerande årligen i de teoretiska ämnena och 45 nyintagna studerande årligen i de propedeutiska och kliniska ämnena.

Läkarutbildningsberedningens förslag. Med anledning av 1961 års riksdagsbeslut uppdrog Kungl. Maj:t den 2 juni 1961 åt läkarutbildningsberedningen att med beaktande av vad departementschefen och statsutskottet anfört biträda med det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet beträffande en ytterligare ökning av läkarutbildningskapaciteten. Vid fullgörandet av detta uppdrag har beredningen till en början — med hänsyn till behovet av en snar ökning av läkartillgången — undersökt möjligheterna att genomföra en snabbare ökning av intagningen vid de medicinska läroanstalterna än som befinns möjlig vid utarbetandet av »Program för ökad läkarutbildning». Beredningen har i detta syfte haft överläggningar med företrädare för berörda ämnen vid medicinska fakulteten i Göteborg och medicinska högskolan i Umeå. Vidare har överläggningar ägt rum med representanter för nämnden för undervisnings-sjukhusens utbyggande, med experterna för beredning av vissa frågor rörande ökad tandläkarutbildning och därmed sammanhängande spörsmål samt med representanter för huvudmän och sjukvårdsförvaltningar i Göteborg och Umeå. Läkarutbildningsberedningen har därvid funnit förutsättningar föreligga för en ökning av läkarutbildningen samt har den 4 oktober 1961 överlämnat en promemoria rörande möjligheterna att öka medicinarintagningen snabbare än som befunnit möjligt i »Program för ökad läkarutbildning».

Beredningen erinrar i promemorian om att 1961 års beslut om ökning av intagningen vid de medicinska läroanstalterna till 560 nybörjare per år inte — såsom framgår av de förut redovisade sammanställningarna — kan helt förverkligas förrän budgetåret 1965/66. Detta beror på att de teoretiska institutionerna i Umeå först vid denna tidpunkt kan beräknas bli färdiga. Effekten på arbetsmarknaden av hela den beslutade ökningen kan sålunda — med hänsyn till studietidens längd — inte bli märkbar förrän under 1970-talets senare hälft. Det snabbt växande läkarbehovet gör emellertid enligt beredningen varje dröjsmål i fråga om intagningsökning olägligt. Beredningen har därför ansett det vara angeläget att i sitt fortsatta utrednings- och planeringsarbete beakta möjligheterna av att genom särskilda åtgärder åstadkomma en snabbare ökning av läkarutbildningen än den som förutsattes i 1961 års beslut. Beredningen erinrar i detta sammanhang även om att det inte ansetts lämpligt att i större utsträckning bereda läkarutbildning för svenska studerande vid utländska lärosäten.

Med hänsyn till vad som anförts om behovet av att snabbt öka läkarutbildningen har beredningen övervägt möjligheterna att såsom en deletapp till alternativ F åstadkomma en snabbare ökning av intagningen vid de medicinska läroanstalterna än den redan beslutade. Beredningen har därvid funnit för-

utsättningar föreligga att redan från höstterminen 1962 öka utbildningskapaciteten. Beredningens förslag framgår av följande sammanställning, i vilken siffrorna inom parentes avser jämförelse med den förut redovisade etappen 1 av den med anledning av propositionen 1961:108 beslutade intagningsökningen.

Deletapp till alternativ F

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
1/7 1962 .. I		90	120	168(+48)	168	0	546(+48)
Omflytt.		0	-14	-46	0	+60	
1/7 1964 .. II		86	100	115(+15)	160(+12)	60(+20)	521(+47)
1/7 1965 .. III		86	100	115(+15)	160(+12)	60(+20)	521(+47)

Anm.: I = Intagning av de studerande till de prekliniska kurserna. II = Intagning av de studerande till de propedeutiska kurserna. III = Intagning av de studerande till de kliniska kurserna.

Förslaget innebär alltså, att intagningen av nybörjare i de teoretiska ämnena i Göteborg hösten 1962 ökas från 120 till 168 per år eller med 48 studerande utöver den ökning, som i enlighet med statsmakternas beslut börjat i januari i år. Vidare innebär förslaget, att den årliga intagningen av studerande till de propedeutiska och kliniska kurserna ökas i Göteborg från 100 till 115, i Stockholm från 148 till 160 och i Umeå från 40 till 60, *tre år tidigare* än den av 1961 års riksdag beslutade intagningsökningen av samma storlek. Från och med budgetåret 1967/68 skall emellertid de propedeutiska och kliniska studieplatser, som av läkarutbildningsberedningen på angivet sätt föreslås bli utnyttjade tidigare, beläggas av de ordinarie studerande, som i enlighet med den nyss redovisade etappen 2 av den redan beslutade intagningsökningen kommer att vinna inträde i den medicinska utbildningsgången höstterminen 1965. Vid denna tidpunkt skall nämligen — som förut nämnts — den första intagningen av studerande till teoretiska studier i Umeå äga rum, vilket i sin tur innebär att platserna vid de propedeutiska och kliniska kurserna i Umeå på så sätt blir belagda fr. o. m. hösten 1967. Beredningen finner sålunda, att den föreslagna deletappen till alternativ F endast kan tillämpas under en treårsperiod, nämligen budgetåren 1962/63—1964/65. Beredningen räknar emellertid med att därefter en ytterligare intagningsökning i storleksordning motsvarande alternativ F skall kunna börja.

Beredningen framhåller, att det inte varit möjligt att tidigare — exempelvis i samband med det förberedande arbetet till propositionen 1961:108 — inkomma med förslag rörande en utbyggnad av de medicinska lärosätenas utbildningskapacitet av nu förordad storlek. Vid sina överläggningar med bl. a. företrädare för medicinska fakulteten och sjukvårdsförvaltningen i Göteborg har beredningen emellertid under det fortsatta arbetet funnit goda förutsättningar

föreligga för att en permanent utbyggnad av utbildningskapaciteten i Göteborg genomföres i enlighet med alternativ F. Den föreslagna provisoriska intagningsökningen skulle således kunna bli definitiv.

Nettotillskottet av färdigutbildade läkare genom den föreslagna intagningsökningen beräknas av beredningen uppgå till cirka 140. Tillskottet motsvarar en import av omkring 50 utländska läkare per år under tre år eller en utbildning av 50 svenska studerande utomlands under lika lång tid.

Beredningen framhåller vidare, att den föreslagna planen medför att ett ökat antal studerande under en övergångstid måste flytta från en läroanstalt till en annan efter det andra studieåret. Med hänsyn till angelägenheten av att snabbt öka läkarutbildningen måste emellertid enligt beredningens mening denna olägenhet kunna accepteras. Beredningen anser för övrigt en sådan temporär flyttning av studerande inom landet från många synpunkter vara fördelaktigare än en utbildning utomlands av motsvarande antal svenska studerande.

Beredningen understryker slutligen, att den är medveten om att tidsplanen för den föreslagna intagningsökningen kan komma att bli pressad på grund av förseningar i de byggnadsprogram, vilkas genomförande är en förutsättning för förslaget förverkligande. Det synes emellertid enligt beredningens uppfattning vara möjligt, att i augusti 1962 — före den första intagningen av studerande i ämnet anatomi i Göteborg i enlighet med beredningens nu framlagda förslag — få säker kännedom om eventuella förseningar. Skulle sådana inträffa, kan det bli nödvändigt att uppskjuta intagningsökningens genomförande till vårterminen 1963.

I propositionen 1961:108 redovisades de av läkarutbildningsberedningen i »Program för ökad läkarutbildning» angivna förutsättningarna för en utbyggnad av de propedeutiska och kliniska utbildningsresurserna i Göteborg, Stockholm och Umeå enligt etappen 2 av den redan beslutade intagningsökningen. Beredningens förslag i promemorian den 4 oktober 1961 innebär som förut nämnts endast en tidigareläggning av denna intagningsökning, och beredningen har utgått från att någon ändring av de genom propositionen 1961:108 godtagna kostnadsramarna inte av detta skäl behöver vidtagas. De för respektive lärosäten sålunda upptagna kostnaderna för den föreslagna förstärkningen av den propedeutiska och kliniska undervisningen samt de av beredningen i nyssnämnda promemoria framlagda förslagen till anslagsförstärkningar i anledning av den föreslagna ökningen av intagningen av studerande till de teoretiska kurserna i Göteborg liksom även övriga förutsättningar för ökning av utbildningskapaciteten vid de lärosäten, som berörs av beredningens förslag, redovisas i propositionen (s. 9—13).

I samband med att beredningen behandlar den personalförstärkning, som erfordras i Göteborg för den föreslagna ökningen av de teoretiska institutionernas utbildningskapacitet, har beredningen även uppmärksammat behovet av personal för en framtida odontologisk undervisning i Göteborg. Beredningen förordar,

att de kvalificerade lärartjänster, som beredningen föreslår för de teoretiska institutionerna — en prosektur i anatomi, en prosektur i histologi, en professur i medicinsk kemi och ett universitetslektorat i fysiologi — även skall tillgodose tandläkarutbildningens behov. Det bör enligt beredningen senare ankomma på experterna för beredning av vissa frågor rörande ökad tandläkarutbildning och därmed sammanhängande spörsmål och läkarutbildningsberedningen att i samråd inkomma med förslag till åligganden vad avser odontologisk undervisning och forskning för den sålunda utökade staben av kvalificerade lärare vid de teoretiska institutionerna.

Kostnaderna för de framlagda förslagen framgår av följande i propositionen återgivna sammanfattningar.

Lärosäte/ utbildning	Drift- kostnader	Engångs- kostnader	Summa
Göteborg			
Teor. utb.	782 000	690 000	1 472 000
Prop. o. klin. utb.	573 000	52 000	625 000
Stockholm			
Prop. o. klin. utb.	435 000	—	435 000
Umeå			
Prop. o. klin. utb.	702 000	25 000	727 000
	Summa 2 492 000	767 000	3 259 000

Av ovanstående kostnader avser 1 472 000 kr. utbyggnaden av den teoretiska utbildningskapaciteten i Göteborg, medan 1 787 000 kr. avser den föreslagna tidigareläggningen av den intagningsökning vid de propedeutiska och kliniska kurserna vid här berörda läroanstalter, som 1961 års riksdag redan fattat beslut om. Sistnämnda belopp ingår således i den kostnadsram av i runt tal 14 000 000 kr., vilken redovisas i propositionen 1961:108 (s. 166) och vilken avser hela den av 1961 års riksdag beslutade intagningsökningen.

Budgetåret 1962/63 berör beredningens förslag endast den teoretiska utbildningen i Göteborg. De av beredningen beräknade kostnaderna för de erforderliga anslagsförstärkningarna under nästa budgetår kan sammanfattas på följande sätt.

Driftkostnader		Engångskostnader		Summa
Avlöningar	Materiel	Utrustning	Ombyggnad av institu- tioner	
159 000	47 000	162 000	300 000	668 000

Härefter redogöres i propositionen för yttranden, som inhämtats över beredningens förslag (s. 14—23).

Vissa särskilda frågor. Med anledning av vissa av de av läkarutbildningsberedningen i promemorian den 4 oktober 1961 framlagda förslagen har utredningsmannen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. — professor B. Rexed — inkommit med två skrivelser, dagtecknade den 20 februari 1962, rörande frågor om *flyttning av medicine studerande från ett lärosäte till ett annat inför det propedeutiska året*, respektive frågor om inrättande av *vissa lärartjänster, gemensamma för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning*. I särskilda avsnitt av propositionen redogöres för dessa skrivelser (s. 23—29).

I skrivelsen rörande vissa för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning gemensamma tjänster erinras om att såväl de odontologiska läroanstalterna som de medicinska läroanstalter, vid vilka preklinisk tandläkarundervisning meddelas, sedan länge framställt krav på ordinarie lärartjänster i de teoretiska läroämnena, avsedda för den odontologiska undervisningen. Dessa önskemål hade emellertid endast förverkligats för ämnet odontologisk farmakologi. Enligt utredningens uppfattning berör de prekliniska ämnena i den medicinska och i den odontologiska utbildningen samma områden och är därmed, såvitt gäller typ och undervisningskaraktär, i huvudsak lika; studiekursernas omfattning är däremot olika för medicinare och odontologer. Uppdraget att svara för såväl den medicinska som den odontologiska undervisningen inom ett visst ämne anses bl. a. därför böra ges åt ifrågavarande institutions samlade lärarstab. Enligt utredningen var det för läkarutbildningsberedningen inte praktiskt möjligt att i samband med utarbetande av de förslag till personalökningar, som föranleddes av de ökade anspråken på den medicinska utbildningsorganisationen, föreslå en dylik organisation. I stället hade denna beredning förordat, att för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning gemensamma nya tjänster skulle inrättas. — Utredningen anser att innehavarna av dessa nya tjänster — en vid varje institution — bör bli ansvarig för ledningen av den odontologiska undervisningen, även om institutionens samlade lärarstab gemensamt har att meddela ifrågavarande undervisning.

Tjänstgöringsskyldigheten för innehavare av de gemensamma tjänsterna bör enligt utredningen innefatta skyldighet att planera och sammanhålla den odontologiska undervisningen och föreslå fördelning av läraruppgifter för denna undervisning inom ramen för vederbörande institutions hela verksamhet. Institutionschefen föreslås skola i samråd med ifrågavarande lärare bestämma i vilken utsträckning och för vilka avsnitt av undervisningen de vid institutionen tillgängliga kvalificerade lärarkrafterna skall anlitas. Vid detta lärarval bör enligt utredningens mening riktmärket vara, att varje lärare meddelar den undervisning, som bäst sammanfaller med hans eget forskningsområde och intresseinriktning. På detta sätt kommer enligt utredningen den särskilt för odontologisk undervisning avsedde läraren att ansvara för uppläggningsen av denna undervisning och möjligen även meddela huvuddelen av den kvalificerade odontologiska undervisningen. I princip bör emellertid enligt utredningen institutionens samt-

liga lärare deltaga i den odontologiska undervisningen. På innehavaren av ifrågasvarande gemensamma tjänst föreslås dessutom ankomma att under institutionschefens överinseende leda och övervaka den övriga undervisningspersonal och den tekniska personal, som särskilt anställts för den odontologiska undervisningen.

Departementschefen understryker inledningsvis, att resultaten av det utredningsarbete om läkarbehov och läkartillgång, som förelades förra årets riksdag i propositionen 1961: 108, gav klara och entydiga belägg för att energiska insatser fordras från samhällets sida för att öka de medicinska läroanstaltarnas utbildningskapacitet.

Efter en summering av innebörden av 1961 års riksdagsbeslut och av läkarutbildningsberedningens förslag erinrar departementschefen om att medicinska fakulteten i Göteborg vid remissbehandlingen understrukt angelägenheten av att fr. o. m. höstterminen 1967 antalet propedeutiska och kliniska utbildningsplatser i Göteborg ökas i enlighet med alternativ F. Därigenom skulle de teoretiska institutionernas utbildningskapacitet även i fortsättningen kunna utnyttjas till fullo och förutsättningar skapas för en obruten studiegång vid lärosätet.

I samband härmed framhåller departementschefen, att läkarutbildningsberedningen med en till honom ingiven skrivelse, dagtecknad den 15 februari 1962, redovisat de preliminära resultaten av de undersökningar beredningen gjort om möjligheterna att permanent förverkliga alternativet F i Göteborg. Av den redogörelse departementschefen lämnat för det huvudsakliga innehållet i beredningens sålunda överlämnade preliminära redovisning inhämtas bl. a. följande.

Beredningen har haft överläggningar med företrädare för sjukvårdsförvaltningen i Göteborgs stad angående möjligheterna att tillhandahålla ett ökat antal kliniska utbildningsplatser i Göteborg. Beredningen har därvid informerats om det utrednings- och planeringsarbete som sjukvårdsstyrelsen i Göteborg för närvarande på uppdrag av stadsfullmäktige bedriver rörande möjligheterna att bygga ett nytt centralsjukhus, benämnt Östra sjukhuset. Enligt sjukvårdsstyrelsens mening bör Östra sjukhuset på lämpligt sätt kunna anpassas för undervisning och forskning. En förutsättning härför är enligt styrelsen, att en överenskommelse kan nås med staten angående lämplig fördelning mellan stat och kommun av de kostnader som ett åtagande från stadens sida att tillhandahålla undervisnings- och forskningsmöjligheter vid sjukhuset skulle medföra.

Beredningen har av sjukvårdsstyrelsen inhämtat, att det synes vara möjligt att färdigställa Östra sjukhusets kliniker inom den tid, som fordras för att möjliggöra en obruten studiegång för samtliga de studerande i Göteborg, som börjar sina prekliniska studier höstterminen 1965. Beredningen är emellertid medveten om att förseningar i byggnadsprogrammet kan komma att rubba tidsplanen. Skulle det visa sig omöjligt att i tid tillhandahålla behövt antal utbildningsplatser i Göteborg, kan man enligt beredningen överväga att flytta erforderligt antal studerande från Göteborg till Lund-Malmö höstterminen 1967. Beredningen håller för närvarande på att utreda förutsättningarna för ökad läkarutbildning på sistnämnda orter och har funnit, att möjligheter finns att där mottaga ett ökat antal studerande i de propedeutiska och kliniska ämnena.

Beredningen uppehåller sig även vid den förstärkning av de personella och materiella resurserna som den ytterligare utbyggnaden av den propedeutiska och kliniska utbildningskapaciteten i Göteborg enligt alternativet F kräver. Den totala årliga kostnadsökningen för en dylik utbyggnad utöver den av riksdagen redan beslutade uppskattar beredningen till i runt tal 2 120 000 kr.; härvid har beredningen dock inte inräkna kostnaderna för statsverkets ersättning till Göteborgs stad för stadens eventuella åtagande att tillhandahålla undervisnings- och forskningsmöjligheter vid det planerade nya sjukhuset.

För egen del anför departementschefen därefter följande.

I likhet med läkarutbildningsberedningen anser jag det ytterst angeläget att alla möjligheter att öka läkarutbildningen utan dröjsmål tillvaratas. Beredningens förslag i promemorian den 4 oktober 1961 om en snabbare ökning av utbildningskapaciteten än som förutsattes i 1961 års riksdagsbeslut utgör enligt min mening ett värdefullt initiativ och synes mig väl ägnat att läggas till grund för ett ställningstagande. Vissa svårigheter är, såsom också framgått av remissbehandlingen, förknippade med ett genomförande. Jag återkommer i det följande till hithörande frågor. Redan här vill jag emellertid framhålla, att det samlade utredningsmaterialet övertygat mig om att den av beredningen förordade kombinationen av en kapacitetsökning vid de teoretiska institutionerna i Göteborg med en tidigareläggning av den i övrigt redan beslutade ökningen skall kunna genomföras. De årliga kostnaderna för kapacitetsökningen vid de teoretiska institutionerna i Göteborg vid full utbyggnad har beredningen uppskattat till ca 780 000 kr. Härtill kommer engångskostnader, som av beredningen beräknats till 690 000 kr. Anslagsförstärkningarna för budgetåret 1962/63 synes enligt beredningen kunna begränsas till ämnena anatomi och histologi. Vid min granskning av beräkningarna har jag funnit den av beredningen förordade kostnadsramen väl avvägd och ägnad att tjäna som underlag för den fortsatta bedömningen av anslagsfrågorna.

Under hänvisning till vad jag nu anfört förordar jag, att det årliga antalet nybörjarplatser vid de teoretiska institutionerna i Göteborg ökas från 120 till 168 budgetåren 1962/63—1964/65. Den totala intagningskapaciteten i landet skulle därmed från hösten 1962 uppgå till 546 nybörjarplatser. Vidare förordar jag att ökningen av den årliga intagningen av studerande till propedeutisk och klinisk utbildning vid medicinska fakulteten i Göteborg, karolinska institutet i Stockholm och medicinska högskolan i Umeå inledes höstterminen 1964 i stället för såsom tidigare beslutats höstterminen 1967. Därigenom kommer en årsgrupp studerande vid de propedeutiska och kliniska kurserna vid nämnda lärosäten att öka till 115 i Göteborg, 160 i Stockholm och 60 i Umeå. Den av mig nu förordade ökade intagningen bör i huvudsak genomföras på det sätt läkarutbildningsberedningen föreslagit.

Departementschefen berör i samband härmed frågan om en framtida ytterligare utbyggnad av utbildningskapaciteten i Göteborg. Den förordade ökningen av utbildningskapaciteten synes enligt departementschefen inte böra betraktas som en engångsåtgärd för att temporärt öka läkarutbildningen utan — vilket även läkarutbildningsberedningen avsett — såsom en deletapp till förverkligandet av alternativet F. Beredningens preliminära redovisning av förutsättningarna för en utbyggnad av de medicinska undervisningsresurserna i Göteborg tyder på att goda möjligheter föreligger för att efter 1965 fullfölja ökningen av antalet

medicine studerande i Göteborg enligt detta alternativ. Därest det inte skulle visa sig möjligt att åstadkomma förutsättningar i Göteborg för att få till stånd en ökad propedeutisk och klinisk utbildningskapacitet av nu ifrågavarande omfattning, bör enligt departementschefen andra utvägar för ett förverkligande av alternativet F prövas.

Med anledning av synpunkter och påpekanden som framkommit vid remissbehandlingen behandlar departementschefen därefter vissa enskildheter i läkarutbildningsberedningens förslag, bl. a. förutsättningarna i fråga om tillgång på lokaler m. m. vid de olika lärosätena.

Beträffande den s. k. flyttningsfrågan hänvisar departementschefen till de synpunkter, som utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. inkommit med. Departementschefen, som erinrar om att utredningen förordat ett system, enligt vilket de studerande skulle uttagas till propedeutisk utbildning i Umeå redan i samband med intagningen till de teoretiska studierna i Lund eller Göteborg, anför härom följande.

För egen del ansluter jag mig helt till utredningens rekommendationer. Det förordade systemet skulle enligt min uppfattning både tillgodose de studerandes krav på en väl organiserad studiegång och komma till rätta med de problem av såväl undervisningsorganisatorisk som studiesocial art som enligt utredningen är förknippade med nuvarande anordningar för hänvisning av studerande till Umeå. Det bör ankomma på universitetskanslern att snarast möjligt utfärda erforderliga föreskrifter rörande urvalet av studerande till de sex utbildningslinjerna.

Beträffande frågan om gemensamma tjänster för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning anför departementschefen följande.

I anslutning till den diskussion som vid remissbehandlingen förts i fråga om gemensamma tjänster för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning har, såsom förut nämnts, utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. inkommit med synpunkter och förslag. Dylika tjänster har i årets statsverkproposition föreslagits bli inrättade vid karolinska institutet (åttonde huvudtiteln, s. 407). I förevarande sammanhang har frågan om gemensamma tjänster aktualiserats genom läkarutbildningsberedningens förslag beträffande utbildningsorganisationen i Göteborg. Beredningens förslag i denna del avser en professur i medicinsk kemi, en tjänst som prosektor i anatomi, en tjänst som prosektor i histologi samt ett lektorat i fysiologi. I utbildningsorganisationen i Göteborg ingår visserligen inte för närvarande någon odontologisk utbildnings- eller forskningsenhet. Med anledning av 1961 års riksdagsbeslut rörande den planerade odontologiska läroanstalten i Göteborg har jag emellertid funnit det angeläget att förevarande samordningsfråga redan nu löses.

Enligt utredningen bör där så är möjligt odontologisk och medicinsk undervisning och forskning inom ett och samma prekliniska ämne sammanhållas i en gemensam institution. Upplraget att svara för såväl medicinsk som odontologisk undervisning och forskning bör enligt utredningen anförtros ifrågavarande institutions samlade lärarstab. Härigenom kan samtliga studerande — såväl medicinare som odontologer — få del av den undervisning som kan meddelas av den mest kvalificerade läraren inom varje särskild del av ämnet. På innehavarna av de för odontologi och medicin gemensamma tjänsterna bör enligt utredningen ankomma att under institutionschefen även ansvara för ledningen och fördelningen

av den odontologiska undervisningen samt ledningen och övervakningen av den övriga undervisningspersonal och tekniska personal, som särskilt anställts för odontologiska uppgifter. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att vid tillsättningen av ifrågavarande tjänster både medicinska och odontologiska meriter tillmätas värde. Förslag till sakkunniga bör därför inhämtas från såväl de medicinska fakulteterna (motsvarande) som tandläkarhögskolornas lärarkollegier. Vidare bör vederbörande tandläkarhögskolas lärarkollegium få tillfälle att yttra sig över sakkunnigutlåtandena. Innehavaren av en för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning gemensam tjänst bör få säte och stämma i både den medicinska fakulteten och det odontologiska lärarkollegiet.

Den av utredningen föreslagna utformningen av de för odontologi och medicin gemensamma tjänsterna bör enligt min mening kunna leda till en värdefull och från olika synpunkter fördelaktig samordning av medicinsk och odontologisk undervisning och forskning. För odontologiens del kommer tjänsterna att innebära en betydande förstärkning och kunna bidra till lösningen av frågan om den prekliniska odontologiska undervisningens organisation. Under hänvisning till vad jag nu anfört förordar jag, att vid inrättande av ifrågavarande tjänster föreskrift meddelas att tjänsterna skall vara gemensamma för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kanslern utfärda erforderliga närmare bestämmelser.

Departementschefen övergår därefter till att behandla frågor om tjänster och resurser i övrigt för genomförande av den förordade ökningen av utbildningskapaciteten vid de teoretiska institutionerna i Göteborg. Beträffande ökningen av den propedeutiska och kliniska utbildningskapaciteten erinras om att riksdagen redan, på grundval av propositionen 1961: 108, godtagit däri angivna kostnadsramar. Vid bifall till förslaget om en tidigareläggning av ifrågavarande ökning bör det enligt departementschefen sedermera ankomma på vederbörande anslagsäskande myndigheter att inkomma med detaljförslag rörande erforderliga tjänster m. m.

I fråga om de föreslagna högre tjänsterna vid de teoretiska institutionerna i Göteborg anför departementschefen följande.

För att förstärkningen av utbildningskapaciteten vid de teoretiska institutionerna i Göteborg skall kunna genomföras bör enligt beredningen följande högre ordinarie tjänster inrättas, nämligen en professor i medicinsk kemi fr. o. m. den 1 juli 1963, en prosektur i vart och ett av ämnena anatomi fr. o. m. den 1 juli 1962 och histologi fr. o. m. den 1 januari 1963 samt en tjänst som universitetslektor i fysiologi fr. o. m. den 1 januari 1964. Vidare förordar beredningen att följande fem extra ordinarie tjänster som forskarassistent med företräde i här efter angivna ämnen inrättas, nämligen en i anatomi fr. o. m. den 1 juli 1962, en i histologi fr. o. m. den 1 januari 1963, en i medicinsk kemi fr. o. m. den 1 juli 1963, en i fysiologi fr. o. m. den 1 januari 1964 och en i medicinsk fysik, likaledes fr. o. m. den 1 januari 1964. Mot beredningens förslag att under budgetåret 1962/63 inrätta forskarassistenttjänster med företräde för ämnena anatomi respektive histologi har jag ingen erinran och beräknar medel för dessa tjänster. Beträffande återstående forskarassistenttjänster synes skäl i och för sig tala även för behovet av dessa. Det torde emellertid ankomma på vederbörande myndighet att för respektive budgetår på sedvanligt sätt göra framställning om dessa.

Efter att ha redovisat sitt ställningstagande till beredningens förslag i fråga om såväl övriga tjänster som medelsanvisning till materiel m. m., ombyggnadsarbeten samt inredning och utrustning anför departementschefen avslutningsvis följande.

Mina i det föregående framställda förslag föranleder, såvitt gäller budgetåret 1962/63, ett ökat medelsbehov av sammanlagt 211 000 kr., varav för avlöningar 164 000 kr. och för materiel m. m. 47 000 kr. För ändamålet bör för nästa budgetår under åttonde huvudtiteln anvisas ett särskilt förslagsanslag, benämnt Vissa kostnader för läkarutbildningen. Därjämte torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens medgivande att vid universitetet i Göteborg i enlighet med mitt förslag inrätta — utöver de ordinarie och extra ordinarie tjänster vilka vid bifall till de förslag som framlagts i årets statsverksproposition torde komma att uppföras på personalförteckning för universitetet — en tjänst som prosektor i Bo 1 i anatomi, en tjänst som prosektor i Bo 1 i histologi och två tjänster som forskarassistent i Ae 21. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kanslern meddela erforderliga föreskrifter rörande anslaget disposition. De under anslaget anvisade medlen bör fr. o. m. budgetåret 1963/64 tillgodoföras Göteborgs universitets avlönings- och materielanslag, varvid jämväl erforderliga ändringar i personalförteckningen för universitetet bör vidtagas.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om att resultaten av det utredningsarbete om läkarbehov och läkartillgång, som förelades förra årets riksdag i propositionen 1961:108, gav klara och entydiga belägg för att energiska insatser fordras från samhällets sida för att öka de medicinska läroanstalternas utbildningskapacitet.

I nyss nämnda proposition redovisades ett antal olika av läkarutbildningsberedningen utarbetade alternativ, benämnda alternativ A—H, för ökad läkarutbildning. 1961 års riksdag beslöt godkänna de av departementschefen i propositionen förordade riktlinjerna för utbyggnad av bl. a. läkarutbildningen. I detta sammanhang torde böra erinras om innebörden av detta beslut.

Den årliga intagningen av studerande ökas från 453 till 560 studerande. Denna ökning, som i utredningsarbetet kallats alternativ C, beräknas genomförd i två etapper av vilka den första inletts redan i januari 1962. De båda etappernas närmare utformning framgår av sammanställningarna på s. 3. Erforderligt utrednings-, förhandlings- och planeringsarbete påbörjas omedelbart i syfte att få till stånd en ytterligare ökning av läkarutbildningens kapacitet, åsyftande i första hand en intagning av omkring 650 nybörjare per år. Denna ökning har benämnts läkarutbildningsberedningens alternativ F, vilket alternativ återgivits på s. 3.

Med anledning av det sålunda fattade riksdagsbeslutet har departementschefen uppdragit åt läkarutbildningsberedningen att biträda med det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet. I en den 4 oktober 1961 överlämnad promemoria har beredningen föreslagit, att utbildningskapaciteten i de teoretiska ämnena fr. o. m. höstterminen 1962 ökas med ytterligare 48 platser. Härför erforderliga platser kan anordnas vid de teoretiska institutionerna i Göteborg, vilka sålunda beräknas få en årlig intagning av 168 studerande. Såsom närmare fram-

går av den på s. 5—6 återgivna sammanställningen jämte kommentarer innebär beredningens förslag, vilket betecknats som en deletapp till alternativ F, dessutom att den årliga intagningen av studerande till de propedeutiska och kliniska kurserna i Göteborg, Stockholm och Umeå ökas tre år tidigare än vad som förutsattes i riksdagens beslut i fjol eller alltså fr. o. m. höstterminen 1964. De vid sistnämnda kurser sålunda tillkommande utbildningsplatserna skall emellertid redan fr. o. m. höstterminen 1967 tagas i anspråk av det ökade antal studerande, som enligt fjolårets riksdagsbeslut kommer att påbörja teoretiska studier höstterminen 1965 i samband med tillkomsten av teoretiska institutioner i Umeå (jfr etapp nr 2 s. 3). Från dessa utgångspunkter kan den av beredningen föreslagna intagningsökningen således pågå endast under tre år, fr. o. m. höstterminen 1962 t. o. m. vårterminen 1965. Läkarutbildningsberedningen räknar emellertid med att det skall visa sig möjligt att även därefter bibehålla ett nybörjarintag av 168 per år i Göteborg. I en särskild skrivelse till departementschefen har beredningen redovisat de preliminära resultaten av sina undersökningar härvidlag. Utskottet får hänvisa till den redogörelse för dessa undersökningar, som lämnats i det föregående (s. 9).

Utskottet är ense med departementschefen därom att alla möjligheter till att öka läkarutbildningen utan dröjsmål bör tillvaratagas. I överensstämmelse med departementschefens förslag tillstyrker utskottet, att en ytterligare kapacitetsökning påbörjas fr. o. m. höstterminen 1962 och genomföres i huvudsak på sätt läkarutbildningsberedningen förordat. Enligt departementschefens uttalande synes ifrågavarande ökning av utbildningskapaciteten icke böra betraktas som en engångsåtgärd för att temporärt öka läkarutbildningen. Utskottet förutsätter liksom departementschefen att — därest det inte skulle visa sig möjligt att i Göteborg åstadkomma förutsättningar för att fullfölja ökningen av antalet medicine studerande enligt alternativ F — andra utvägar prövas för ett förverkligande av detta alternativ.

I motionerna I: 680 och II: 822 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att utredning tillsättes för skyndsam planering av en ny medicinsk högskola, eventuellt två nya dylika. Utskottet har i det föregående understrukit departementschefens uttalanden om vikten av att alla möjligheter att öka läkarutbildningskapaciteten tillvaratages. Den växande bristen på läkare inom olika verksamhetsområden talar enligt utskottets mening för att undersökningar så snart som möjligt påbörjas i syfte att vid lämplig tidpunkt anordna ytterligare utbildningsplatser utöver det antal, som det av riksdagen i fjol godkända alternativet F innebär. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 680 och II: 822 sålunda anfört.

I anslutning till vissa enskildheter i läkarutbildningsberedningens förslag har departementschefen berört en av beredningen föreslagen organisation med vissa för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning gemensamma tjänster. Utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. har fram-

lagt förslag rörande dessa tjänsters utformning m. m., till vilket förslag departementschefen givit sin anslutning.

Utskottet, som vill kraftigt understryka angelägenheten av att den planerade utökningen av såväl läkar- som tandläkarutbildning genomföres så snabbt som möjligt, ansluter sig till den av departementschefen sålunda förordade organisationen. Utskottet utgår härvid från att det av läkarutbildningsberedningen beräknade behovet av ytterligare undervisningstimmar för den utökade medicinska utbildningen i Göteborg kommer att bli tillgodosett genom de gemensamma tjänsterna. För odontologiens del kommer inrättandet av ifrågavarande tjänster att medföra en väsentligt förbättrad tillgång på kvalificerad lärarkraft.

I följande avsnitt kommer utskottet att beröra frågan om studieplan för tandläkarhögskolan i Umeå. Dylig plan fastställs av universitetskanslern. Såvitt gäller den prekliniska tandläkarutbildningen bör det vara en angelägen uppgift för kanslersämbetet och vederbörande universitets- och högskolemyndigheter att skyndsamt undersöka förutsättningarna och formerna för att inom ramen för en organisation med gemensamma institutioner för medicinsk och odontologisk preklinisk undervisning och forskning tillse, att den odontologisk-prekliniska utbildningen ges den för ändamålet lämpligaste uppläggnigen.

Då utskottet anser sig kunna godtaga de föreliggande kostnadsberäkningarna och utöver vad som anförts inte har något att erinra mot departementschefens uttalanden och förslag, hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordade förslag och riktlinjer för utbyggande av läkarutbildningen;

b) medgiva, att vid Göteborgs universitet utöver de tjänster som i annan ordning kan komma att uppföras på personalförteckning för universitetet må under budgetåret 1962/63 inrättas en tjänst som prosector i Bo 1 i anatomi, en tjänst som prosector i Bo 1 i histologi och två tjänster som forskarasistent i Ae 21, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade ändringar i personalförteckningen;

c) till *Vissa kostnader för läkarutbildningen* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 211 000 kr.;

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 680 och II: 822, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

2:o) **Ökad utbildning av tandläkare m. m.** I en andra avdelning av propositionen (s. 41—97) behandlas frågan om ökad utbildning av tandläkare och tandtekniker. Beträffande dessa spörsmål har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av den odontologiska läroanstalten i Umeå, dels ock godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för anordnande av tandteknikerutbildning i Umeå.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 679) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson m. fl.* (II: 821), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, a) att organisationsplanen för tandläkarhögskolan i Umeå, inklusive tandteknikerutbildningen, fastställas på sätt föreslagits i propositionen med understrykande av att den måste ses som ett stadium i en levande utveckling och icke fastställas såsom norm för kommande tandläkarhögskolor i övrigt, vilkas organisation bör följa den tid, vid vilka de upprättas, b) att frågan om personalstat, ämnesfördelning och studieplan för kommande högskolor blir föremål för förnyad utredning bl. a. under beaktande av här ovan anförda synpunkter samt c) att dessa senare, i den mån det är möjligt, beaktas även vid nu pågående organisation av tandläkarhögskolan i Umeå samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om kompletterande förslag i detta ärende;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.* väckt motion (II: 813), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära ytterligare utredning rörande tandläkarundervisningens ordnande vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö samt vid den planerade högskolan i Göteborg, i vilken utredning även bör ingå företrädare för medicinalstyrelsen och folktandvårdens huvudmän, samt att ej nu göra något principuttalande rörande vilka riktlinjer som bör följas i utrednings- och planeringsarbetet för en kommande högskola i Göteborg.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 679 och II: 813.

1961 års riksdagsbeslut. Genom beslut av 1961 års riksdag har på grundval av propositionen 1961: 108 riktlinjer uppdragits för en ökad utbildning av tandläkare och tandtekniker. Sålunda skall tandläkarinstitutet i Umeå fr. o. m. budgetåret 1963/64 utbyggas till en fullständig tandläkarhögskola, de förhandlingar och det förberedelsearbete, som fordras för att anordna tandläkarutbildning i Göteborg, genomföras samt tandteknikerutbildning anordnas i Umeå fr. o. m. budgetåret 1963/64.

Vid det till tandläkarhögskolan i Stockholm hörande tandläkarinstitutet i Umeå sker för närvarande utbildning av tandläkarkandidater från tredje till och med åttonde studietermen. 1961 års riksdagsbeslut innebär, att undervisning även under tandläkarutbildningens två sista terminer skall fr. o. m. läsåret 1963/64 meddelas i Umeå. Samtidigt skall institutet ombildas till en fullständig läroanstalt för odontologisk utbildning och forskning och kapaciteten ökas från 40 till 60 årligen intagna studerande. Det ökade studerandeintaget i Umeå skall börja höstterminen 1963 vid tredje terminens utbildning.

Den prekliniska odontologiska utbildningen, som omfattar två studietermener,

kommer inte att kunna meddelas i Umeå förrän den medicinska högskolan därstädes fr. o. m. läsåret 1965/66 blir utbyggd med teoretiska institutioner. Utöver de nuvarande 40 prekliniska utbildningsplatserna vid stockholms högskolans umeålinje skall därför enligt fjolårets beslut under läsåren 1962/63—1964/65 anordnas ytterligare 20 sådana platser. Med hänsyn till att förutsättningar inte föreligger för att taga in ytterligare 20 studerande till preklinisk utbildning vid stockholms högskolans umeålinje utöver de 40 som nu utbildas där, har i 1962 års åttonde huvudtitel (s. 430) föreslagits, att 20 nya prekliniska utbildningsplatser per år för umeålinjens behov provisoriskt anordnas vid tandläkarhögskolan i Malmö från och med budgetåret 1962/63.

1961 års riksdagsbeslut innebär dessutom, att erforderlig personal för den undervisning och examination, som krävs för fullständig odontologisk utbildning i Umeå under de fyra åren från tandläkarkandidatexamen till tandläkarexamen, skall finnas fr. o. m. läsåret 1963/64. Med hänsyn främst till att de odontologiska förhandlingssakkunnigas förslag angående tandsjukvården då inte förelåg, togs i propositionen 1961:108 ej närmare ställning till personalorganisationens utformning. I denna proposition förordades dock, att ett förslag till personalorganisation, som utarbetats av en inom organisationskommittén för den medicinska högskolan i Umeå tillsatt odontologisk nämnd, borde såvitt gäller ordinarie lärartjänster i stort sett genomföras. Enligt departementschefen borde vederbörande anslagsäskande myndighet senare inkomma med ett överarbetat förslag, vilket i stora drag borde vara uppbyggt enligt den av odontologiska nämnden förordade organisationen.

I anslutning till det nyss nämnda beslutet av 1961 års riksdag angående ökad utbildning av bl. a. tandläkare bemyndigades departementschefen genom beslut den 2 juni 1961 att uppdraga åt högst åtta experter att inom ecklesiastikdepartementet biträda med beredning av vissa frågor rörande ökad tandläkarutbildning och därmed sammanhängande spörsmål. Med anledning härav tillkallade departementschefen samma dag en expertgrupp samt beslöt att uppdraget skulle fullgöras inom fyra arbetsgrupper, av vilka en för frågor rörande prekliniska utbildningsplatser för ytterligare tjugo odontologie studerande, en för frågor rörande personalorganisation, lokaler m. m. för den blivande odontologiska läroanstalten i Umeå, en för frågor rörande tandteknikerutbildning i Umeå samt en för frågor rörande odontologisk utbildning i Göteborg.

Tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna. I ett den 29 juni 1961 dagtecknat betänkande, »Tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna» (SOU 1961:36), har de odontologiska förhandlingssakkunniga föreslagit vissa åtgärder syftande till en omorganisation av tandsjukvården vid tandläkarhögskolorna. I ett särskilt avsnitt av propositionen redovisas de sålunda framlagda förslagen. Därvid redogöres först för den nuvarande organisationen (s. 48—51) samt för det åt de sakkunniga givna utred-

ningsuppdraget (s. 51—53). Härefter lämnas en redogörelse för de sakkunnigas betänkande (s. 53—64).

De odontologiska förhandlingssakkunniga har i betänkandet behandlat de brister, som enligt deras mening vidlåder den nuvarande ordningen, samt framlagt i huvudsak följande förslag till den tandsjukvårdande verksamhetens framtida organisation vid de odontologiska läroanstalterna.

Den klinisk-odontologiska undervisningen och forskningen förlägges till medicinska undervisningssjukhus eller andra högspecialiserade sjukhus, vid vilka tandsjukvården koncentreras till en särskild avdelning, benämnd tandsjukvårdscentral. Denna organiseras som en under sjukhusets förvaltande myndigheter lydande självständig lasaretsavdelning.

För ifrågavarande tandsjukvårdande verksamhet räknar de sakkunniga med kommunalt huvudmannaskap. Detta innebär att enahanda anordningar måste vidtagas, som inordnat de medicinska läroanstalternas sjukvårdande verksamhet i kommunala undervisningssjukhus.

Tandsjukvårdscentralens verksamhet uppbygges väsentligen på det patientmaterial, som tillföres densamma genom remisser. Remissystemets effektivitet tillgodoses genom avtal med vederbörande kommunala huvudmän för folktandvården.

Vården av remissklientelet skall helt åvila lärarna i de kliniska ämnena i deras egenskap av tandläkare vid tandsjukvårdscentralen. Något eget klientel skall sålunda icke tilldelas kandidaterna utan lärarna skall bära hela ansvaret för tandsjukvårdens utövning.

Tandläkarhögskolornas lärartjänster i kliniska ämnen förenas med befattningar vid sjukhusen. Professorer och laboratorer skall tjänstgöra som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen. Härigenom kommer övertandläkare att finnas anställd för varje mot kliniskt odontologiskt läroämne svarande specialitet.

En redogörelse för yttranden, som inhämtats över de sakkunnigas betänkande, återgives i propositionen (s. 73—84).

Personalorganisation och kostnadsberäkning för en odontologisk läroanstalt i Umeå. I en den 7 juli 1961 dagtecknad promemoria har den förut nämnda arbetsgruppen för utredning av frågor rörande personalorganisation, lokaler m. m. för den blivande odontologiska läroanstalten i Umeå framlagt förslag till personalorganisation vid en tandläkarhögskola i Umeå, utbyggd för utbildning under fyra år — från odontologie kandidatexamen till tandläkarexamen — av 60 årligen intagna tandläkarstuderande. I propositionen redovisas denna promemoria ävensom en av ifrågavarande arbetsgrupp den 20 december 1961 framlagd promemoria, innefattande beräkningar av medelsbehovet för budgetåret 1963/64 för den odontologiska läroanstalten i Umeå (s. 64—70).

I den i *promemorian den 7 juli 1961* redovisade utredningen och kostnadsberäkningen har arbetsgruppen ej inneslutit den administrativa personal, som kan erfordras vid läroanstaltens kansli. Anledningen härtill är enligt arbetsgruppen, att organisationskommittén för medicinska högskolan i Umeå har att avgiva särskilt förslag härom.

Vid sina beräkningar har arbetsgruppen utgått från dels odontologiska nämndens förut nämnda utredning, dels också odontologiska förhandlingssakkunnigas betänkande. Förhandlingssakkunniga hade i betänkandet bedömt personalorganisationen med hänsyn till såväl undervisningens som tandsjukvårdens behov men i sina kostnadsberäkningar ej medtagit personal för forskningsändamål. Arbetsgruppen, som funnit den av förhandlingssakkunniga förordade organisationen av tandsjukvårdscentralen ändamålsenlig för utbildning av tandläkare, har godtagit förslaget såväl vad angår lärarbesättningen i de särskilda ämnena som vad gäller tandläkarbefattningarna vid tandsjukvårdscentralen. Under beaktande av de sakkunnigas uttalande om tillgodoseende av forskningens krav vid centralen har arbetsgruppen beräknat erforderliga tjänster för den första fyraårsperioden.

Arbetsgruppens beräkningar av erforderlig lärar-tandläkarpersonal samt assistenter och förste amanuenser vid Umeå-högskolan framgår av följande sammanställning.

Ämnesbeteckning	Föreslagna tjänster								
	Prof.	Lab.	Övertl. a)	Univ. lekt.	Klin. lär.	Bitr. över- tdl. a)	Avd.- o. ass tdl.	Ass.	F.am.
Cariologi	1		x		2	x	2½	1 b)	
Endodonti		1	x		1	x	1		2 b)
Protetik	1		x		2	x	3½	1 b)	
Kirurgi	1		x		1	x	3		1 b)
Parodontologi		1	x		1	x	1	1 b)	
Röntgenologi	1		x		1	x	1		1 b)
Bettanalys med parodontoprotetik		1	x		1	x	1		2 b)
Histopatologi	1							1 b)	1
Oral mikrobiologi					1				1
Mottagningsavdelningen, inklusive undervisningen i oraldiagnostik			1				2		
Käkprotetik					1	x			
Käkortopedi					1	x	1		
Pedodonti	1		x		1	x	1		1 b)
Ortodonti	1		x		1	x	1		2 b)
Allmän patologi									1
Farmakologi		1							1
Teknologi	1			1	1	x	1	1	2
Antal tjänster	8	4	1	1	15		19	5 c)	15 d)

a) x betecknar att lärartjänst — professor, laboratur eller klinisk lärartjänst — är förenad med tjänst som övertandläkare respektive biträdande övertandläkare.

b) En tjänst avsedd för forskning och allmänt institutionsarbete.

c) Härav fyra avsedda för forskning och allmänt institutionsarbete.

d) Härav sex avsedda för forskning och allmänt institutionsarbete.

Medel har även beräknats för viss timarvoderad undervisning m. m. Häri ingår kurser m. m. i medicinsk-kliniska ämnen, arvoden för undervisning meddelad av biträdande lärare samt medel för medverkan av kursamanuenser. Härutöver upp-tar arbetsgruppens beräkningar vissa andra forskartjänster, nämligen en tjänst som forskardocent, en tjänst som docent och tre tjänster som forskarassistent. Arbetsgruppen har dessutom beräknat erforderlig övrig personal vid kliniksalar och laboratorier samt övrig personal för verksamheten vid verkstäder, förråd och expedition vid Umeå-högskolan.

De sammanlagda årliga avlöningkostnaderna, beräknade efter 1961 års löner, ortsgrupp 4, skulle enligt arbetsgruppen komma att uppgå till i runt tal 4 480 000 kr. Kostnadernas fördelning på skilda personalgrupper framgår av följande sammanställning (avrundade belopp).

Lärartjänster för undervisning och forskning	1 411 500
Forskartjänster	276 100
Tandläkarbefattningar i tandsjukvårdande verksamhet	1 145 300
Övrig personal vid kliniker och laboratorier	1 328 000
Övrig personal vid verkstäder, förråd och expedition	160 500
Vikariatsersättning, kallortstillägg m. m.	158 600
	Summa kr. 4 480 000

Arbetsgruppen har även redovisat följande sammandrag av årliga drift-kostnader för högskolan.

	Högskolan	Tandsjukv.-centr.
Avlöningar	2 250 000	2 230 000
Omkostnader m. m.	400 000	780 000
	Summa utgifter	3 010 000
Patientavgifter	—	1 088 000
Avlöningar till vissa tandläkare, som hittills ersatts av landstinget	—	342 000
	Summa inkomster	1 430 000
	2 650 000	1 580 000
	Nettokostnad	4 230 000

De av arbetsgruppen i *promemorian den 20 december 1961* framlagda beräkningarna av medelsbehovet för budgetåret 1963/64 för den odontologiska läroanstalten i Umeå har i allt väsentligt gjorts i anslutning till nyss redovisade promemoria den 7 juli 1961. Beträffande den akademiskt utbildade personalen föreslår arbetsgruppen i decemberpromemorian dock det alternativet i förhål-

lande till promemorian den 7 juli 1961, att tidigare föreslagen tjänst som över-
tandläkare vid mottagningsavdelningen ersättes med tjänst som klinisk lärare,
tillika övertandläkare.

Det av arbetsgruppen beräknade medelsbehovet för budgetåret
1963/64 framgår av följande sammanställning (avrundade belopp).

	Anslag 1961/62	Medelsbehov 1963/64
1. Avlöningar		
a) högskoleverksamheten	1 010 000	2 600 000
b) den tandsjukvårdande verksamheten	613 000	1 665 000
2. Omkostnader m. m.		
a) högskoleverksamheten	340 000 ^{a)}	316 000
b) den tandsjukvårdande verksamheten		834 000
3. Vissa för universitet och högskolor gemensamma anslag	—	139 000
	<u>Summa kr.</u>	<u>5 554 000</u>
	Anslagsökning	3 591 000 ^{b)}

Anm.: a) Uppskattat belopp; ej angivet i arbetsgruppens promemoria.

b) I promemorian har inte angivits de patientavgifter, som kan beräknas inflyta under bud-
getåret 1963/64.

I propositionen återgives redogörelse för yttranden, som inhämtats över ar-
betsgruppens promemoria den 7 juli 1961 (s. 84—85).

Tandteknikerutbildning i Umeå. En redogörelse ges i proposi-
tionen (s. 70—72) för en av den förut nämnda arbetsgruppen för utredning av
frågor rörande tandteknikerutbildning i Umeå den 25 januari 1962 avgiven pro-
memoria i ämnet.

Arbetsgruppen har funnit, att tandteknikerskolan i Umeå bör organiseras
enligt de riktlinjer, som föreslagits av 1951 års tandläkarkommitté i dess be-
tänkande om ändrad utbildning av tandtekniker (SOU 1958: 25). För umeå-
skolans del har utbildningskapaciteten beräknats till 20 elever per årskurs. Kom-
mitténs förslag redovisades i propositionen 1961: 108 (s. 189—200).

Arbetsgruppen tar även upp frågan om en gemensam teknologisk institution.
Enligt arbetsgruppen blir det möjligt att samordna tandteknikerskolan i Umeå
med den teknologiska utbildningen för de odontologie studerande. En sådan sam-
ordning möjliggör enligt arbetsgruppen rationaliseringar i lokal- och utrustnings-
hänseende, vilka beräknas medföra vissa kostnadsbesparingar. Arbetsgruppen
har funnit, att de sammanlagda avlöningskostnaderna för ämnet teknologi och för
tandteknikerskolan genom samordningen kan nedbringas med i runt tal
34 000 kr.

Redogörelse för inhämtade yttranden över arbetsgruppens promemoria åter-
gives (s. 85—87).

Departementschefen. Efter att ha berört bl. a. organisationen av den nuvarande tandläkarutbildningen i Umeå erinrar departementschefen om att han framhöll i propositionen 1961: 108, vilken låg till grund för fjolårets riksdagsbeslut om bl. a. ombildningen av tandläkarinstitutet i Umeå, att då föreliggande förslag om ordinarie lärartjänster i stort sett borde genomföras. Departementschefen förklarade sig emellertid inte beredd att vid denna tidpunkt i detalj ta ställning till den föreslagna personaluppsättningen. I fråga om bl. a. övriga lärartjänster för tandläkarutbildning i Umeå hade ett flertal remissinstanser förordat uppskov med ett slutligt ställningstagande under hänvisning till att de odontologiska förhandlingssakkunniga inom kort väntades framlägga förslag om tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna. Även för egen del fann departementschefen att ifrågavarande spörsmål borde prövas i ett senare sammanhang.

Härefter anför departementschefen följande.

Jag avser nu att framlägga ett detaljerat förslag beträffande de ordinarie lärartjänster, som fr. o. m. budgetåret 1963/64 bör inrättas vid tandläkarhögskolan i Umeå. Jag kommer i det följande även att behandla frågor om högskolans organisation i stort samt om konstruktionen av vissa lärartjänster. Först vill jag emellertid beröra några generella frågor om tandläkarutbildningen, som de odontologiska förhandlingssakkunniga tagit upp i sitt betänkande och som är av betydelse för ett ställningstagande till frågan om organisationen av läroanstalten i Umeå.

Sedan en sammanfattning gjorts av huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag anför departementschefen bl. a. följande.

Vid remissbehandlingen av betänkandet har behovet av en sjukhusanknytning bedömts olika av remissinstanserna. Från vissa håll har hävdats, att förslaget på denna punkt är alltför långtgående. Flertalet medicinska fakulteter samt de båda tandläkarhögskolornas lärarkollegier ansluter sig däremot i princip till förslaget om inrättande av särskilda tandsjukvårdsenheter vid undervisningssjukhus.

För egen del har jag blivit övertygad om vikten av att klinisk odontologisk undervisning och forskning sker i så nära anslutning som möjligt till motsvarande medicinska verksamhet. En lokalmässig anknytning av tandläkarhögskolornas kliniska verksamhet till i första hand undervisningssjukhus synes mig därför i princip följdriktig. Så är redan förhållandet i Umeå, och i Malmö har genom det av 1960 års riksdag godtagna, av de odontologiska förhandlingssakkunniga föreslagna avtalet en viss sådan anknytning kommit till stånd.

Frågan om huvudmannaskapet för den kliniska verksamhet, som bedrivs vid tandläkarhögskolorna, gäller i första hand huruvida kommunala huvudmän skall inträda som ansvariga eller om den som hittills skall drivas i statlig regi. Såsom de sakkunniga förutsatt, kan en ändring härvidlag inte ske utan förhandlingar. Närmast berörda organisation — Svenska landstingsförbundet — avstyrker sakkunnigförslaget. Svenska stadsförbundet anser, att de sakkunniga inte förebragt tillräckliga skäl för ett ändrat huvudmannskap.

För egen del har jag, med hänsyn främst till vad som framkommit vid remissbehandlingen, funnit att den nuvarande organisationsformen med staten som huvudman bör bibehållas tills vidare. I anslutning härtill vill jag beröra en

punkt i det föreslagna umeåavtalet. Enligt denna skall tandläkarhögskolan i Umeå utgöra landstingsområdets centraltandpoliklinik och inom ramen för sin kapacitet dessutom meddela folktandvård i övrigt. Staten skall alltså enligt avtalsförslaget liksom hittills svara för den vid denna läroanstalt bedrivna patientvårdande verksamheten.

I fråga om systemet för patientupptagning har de sakkunnigas förslag, att de s. k. remissfallen bör bli den dominerande kategorien, rönt stark kritik. Jag vill därför här endast konstatera, att enligt det föreliggande avtalsförslaget rörande tandläkarhögskolan i Umeå någon ändring i det system för patientupptagning, som för närvarande tillämpas där, inte skall ske.

En central fråga, som behandlats av de sakkunniga, gäller ansvaret för patienterna. Förslaget att detta skall åvila lärarna-tandläkarna och att sålunda de studerande inte skall tilldelas egna patienter har tillstyrkts av alla dem som yttrat sig härom. För umeåhögskolans del kommer jag i det följande att förorda en sådan konstruktion av berörda lärartjänster, att detta problem löses i huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit.

Departementschefen övergår därefter till att närmare behandla frågan om organisationen av tandläkarhögskolan i Umeå. Efter att ha erinrat om de skiljaktheter som nu föreligger mellan umeåinstitutet samt tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö anför departementschefen följande.

Organisationen av den kliniska verksamheten vid umeåinstitutet har enligt arbetsgruppen för personalorganisation m. m. visat sig vara tillfredsställande utom just i fråga om tandsjukvården och ansvaret för patientbehandlingen. Såsom framgått av det föregående har odontologiska förhandlingssakkunniga påtalat såsom en allvarlig brist i den nuvarande organisationen av tandläkarhögskolorna, att kandidaterna anförtros egna patienter samt att kandidatkliniken och lärarkliniken arbetar avskilda från varandra. Kritiken gäller sålunda även i fråga om umeåinstitutet. Det lokalprogram, som utarbetats i anslutning till fjolårets riksdagsbeslut, utgår från den förutsättningen, att man i görligaste mån skall undvika att särskilja kandidat- och lärarklinik samt att klientelet i dess helhet skall omhändertagas av lärare-tandläkare. Programmet innebär också att det vid de båda nuvarande tandläkarhögskolorna tillämpade systemet med fristående avdelningar — dvs. en självständig institution för varje ämne — i stort sett frångås. I stället förordas för umeåhögskolan, att en tandsjukvårdscentral, omfattande bl. a. tre särskilda kliniker, anordnas. Var och en av dessa kliniker skall enligt programmet omfatta två varandra närliggande ämnen. Särskilda lokaler planeras endast för sådana ämnen, som av olika skäl inte lämpligen kan inordnas i de gemensamma klinikerna.

I organisationen skall även ingå en särskild mottagningsavdelning för vuxenklientelet, liksom hittills avsedd för den till lasaretsområdet förlagda verksamheten, samt en till barntandvårdskliniken förlagd mottagning.

Enligt min mening bör en organisation enligt nu angivna riktlinjer utgöra en lämplig form för verksamheten i Umeå.

Beträffande frågan om studieplan för tandläkarhögskolan i Umeå framhåller departementschefen bl. a. följande.

Enligt gällande bestämmelser ankommer det på universitetskanslern att fastställa studieplaner för bl. a. tandläkarhögskolorna. Det blir sålunda kanslern som har att ta ställning till det föreliggande förslaget. Med hänsyn till vad som före-

kommit synes det mig lämpligt att eventuell överarbetning av förslaget sker efter samråd med nyss nämnda arbetsgrupp. Enligt vad kanslern under hand meddelat mig har han för avsikt att bereda samtliga ämnesföreträdare vid tandläkarhögskolorna — eventuellt genom en s. k. ämneskonferens — tillfälle att inkomma med synpunkter och förslag i detta ärende.

Vad beträffar lärartjänsterna har departementschefen funnit det angeläget att dessa utformas så, att undervisningens och patientvårdens behov tillgodoses på bästa möjliga sätt och att forskningens intressen beaktas. Särskilt viktigt är det enligt departementschefen, att de studerande i sin kliniska träning kommer att ledas av lärare, som är heltidsengagerade för att samtidigt meddela vård och undervisning. I huvudsaklig överensstämmelse med odontologiska förhandlingssakkunnigas förslag har departementschefen funnit sig böra förorda följande.

Tjänst som professor respektive laborator i kliniskt ämne bör förenas med ställning som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen. I sistnämnda egenskap bör professorn respektive laboratorn inte blott vara ansvarig för tandsjukvården inom den specialitet han företräder utan även aktivt deltaga i verksamheten i den utsträckning ansvaret påkallar. Professors och laborators åligganden inom undervisning och forskning bör regleras på motsvarande sätt som gäller för universitetsprofessorer enligt 51 § universitetsstatuterna.

I de kliniska ämnena bör dessutom finnas heltidsanställda lärare—biträdande övertandläkare. Dessa lärare, som förutsättes komma att bli ledare för kursgivningen, skall vara skyldiga att, var och en inom sitt ämnesområde, meddela undervisning i en omfattning motsvarande 130 timmar katedrala föreläsningar, meddela handledning inom ramen för den tandsjukvårdande verksamheten, förrätta erforderlig examination och bestrida andra tjänstgöring i ämnet samt bedriva patientvårdande verksamhet i den omfattning, som krävs för undervisningen och högskolans uppgifter i övrigt och varom kanslern bör utfärda erforderliga närmare föreskrifter.

Innehavare av här avsedd lärartjänst skall vara skyldig att med uppmärksamhet följa den vetenskapliga utvecklingen inom sitt ämnesområde; han bör idka vetenskaplig forskning. För behörighet till tjänst som lärare—biträdande övertandläkare bör krävas docentkompetens. Härjämte bör krav uppställas på klinisk meritering inom för vederbörande tjänst avsett område. Därest vid tillsättningstillfället eller sedermera docentkompetent person ej står till förfogande bör för nu avsedd tjänst tills vidare kunna ifrågakomma även annan tandläkare, som styrkt — med hänsyn till tjänstens karaktär — tillbörlig vetenskaplig skicklighet och som i övrigt har erforderliga meriter.

I kliniska ämnena bör även finnas heltidsanställda assistenttandläkare, vilka skall vara skyldiga att inom ramen för sin tandsjukvårdande verksamhet meddela handledning åt de studerande. Det bör ankomma på kanslern att utfärda erforderliga närmare föreskrifter beträffande omfattningen av dessa tandläkares kliniska tjänstgöring.

Departementschefen framhåller, att beträffande löneförmåner m. m. vid ifrågasvarande tjänster i Umeå överläggningar förts mellan företrädare för civil- och ecklesiastikdepartementen, å ena sidan, samt Sveriges akademikers centralorganisation, å andra sidan. Den därvid träffade överenskommelsen, för vilken redogörelse lämnas, innebär enligt departementschefens mening en från olika syn-

punkter ändamålsenlig lösning av de viktiga tjänstgöringsfrågorna m. m. beträffande ifrågavarande lärarkategorier. Departementschefen förordar att överenskommelsen godkännes och lägges till grund för det fortsatta arbetet.

Departementschefen övergår därefter till fråga om inrättande av professurer och laboraturer samt framhåller följande.

Den odontologiska nämndens ursprungliga, i propositionen 1961:108 redovisade förslag har sedermera överarbetats av arbetsgruppen för utredning av frågor rörande personalorganisation m. m. för en blivande odontologisk läroanstalt i Umeå. Utredningsresultatet innebär förslag om totalt åtta professurer och fyra laboraturer vid nämnda läroanstalt. Det sålunda överarbetade förslaget finner jag i allt väsentligt tillfredsställande.

I överensstämmelse med arbetsgruppens förslag förordar jag, att fr. o. m. den 1 juli 1963 vid den odontologiska läroanstalten i Umeå inrättas följande sju professurer, nämligen en i carologi, en i protetik, en i kirurgi, en i röntgendiagnostik, en i ortodonti, en i histopatologi och en i teknologi. Vidare förordar jag att fr. o. m. den 1 juli 1963 inrättas följande tre laboraturer, nämligen en i parodontologi, en i endodonti och en i farmakologi. I samband med att dessa tjänster inrättas bör de på stockholmshögskolans stat uppförda, i Umeå placerade laboraturerna vid avdelningarna för karieslära, proteslära och tandkirurgi indragas. Den i statsverkspropositionen föreslagna professuren i barntandvård i Umeå bör liksom den i Umeå nu placerade laboraturen i bettanalys med parodontoprotetik fr. o. m. den 1 juli 1963 överföras från stockholmshögskolan till den odontologiska läroanstalten i Umeå. Professuren i barntandvård bör fr. o. m. nämnda tidpunkt i enlighet med föreliggande förslag benämnas professor i pedodonti.

Såsom jag tidigare framhållit, bör tjänst som professor respektive laborator i kliniskt ämne förenas med ställning som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen. Detta gäller följande tjänster, nämligen professorerna i carologi, protetik, kirurgi, röntgendiagnostik, ortodonti och pedodonti samt laboraturerna i parodontologi, endodonti och bettanalys med parodontoprotetik.

Mitt ställningstagande till professorsorganisationen innebär bl. a., att den nuvarande gemensamma fantomkursen vid tandläkarinstitutet i Umeå jämte ämnet materiallära skall ingå i det nya ämnet teknologi. Lärarkollegierna i Stockholm och Malmö har hävdad, att vissa undervisningspartier i den nuvarande gemensamma fantomkursen inte bör överföras till teknologiprofessuren. Jag vill med anledning härav erinra om att i samband med tillkomsten av ämnet teknologi propedeutiska kurser kommer att anordnas i ämnena carologi, protetik och parodontologi. Frågan om dessa kursers omfattning och innehåll är i huvudsak en studieplansfråga och bör bedömas av universitetskanslern i anslutning till en eventuell överarbetning av föreliggande förslag till studieplan.

De av arbetsgruppen framlagda förslagen till personalorganisation torde, såvitt gäller andra tjänster än professurer och laboraturer, böra prövas i samband med höstens budgetarbete. Därvid torde även anslagsfrågor avseende verksamheten i övrigt böra behandlas. Med tanke på sambandet mellan personalorganisationens slutliga utformning och studieplanens uppläggning bör det ankomma på universitetskanslern att — sedan studieplan fastställts — förorda de ändringar av arbetsgruppens förslag, som kan komma att föranledas av den slutliga studieplanen. Kanslern bör därefter efter samråd med arbetsgruppen i sedvanlig ordning inkomma med slutliga förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1963/64.

Beträffande den beslutade tandteknikerutbildningen i Umeå erinrar departementschefen bl. a. om att den särskilda arbetsgruppen för utredning av frågor om teknologiavdelningen och tandteknikerskolan i Umeå i sin promemoria utgått från att 1951 års tandläkarkommittés förslag skulle bilda underlag för organisationen av utbildningen. Här efter anför departementschefen bl. a. följande.

Den bedömning av frågan som skett vid remissbehandlingen av arbetsgruppens promemoria bör enligt min mening leda till att tandläkarkommitténs organisationsförslag nu prövas. Jag förordar därför att utbildningen vid den nya tandteknikerskolan i Umeå i huvudsak organiseras på sätt denna kommitté föreslagit. Verksamheten i denna form bör emellertid tills vidare betraktas såsom försöksverksamhet.

Den förordade samordningen av tandteknikerskolan med institutionen för teknologi skulle enligt arbetsgruppen komma att innebära besparingar genom att tjänster, lokaler och utrustning i viss omfattning skulle kunna utnyttjas gemensamt. Mot detta förslag har både medicinalstyrelsen och TCO rest vissa invändningar. Främst gäller detta förslaget att professorn i teknologi tillika skulle vara föreståndare för tandteknikerskolan.

För egen del finner jag den förordade samordningen i allt väsentligt ändamålsenlig. Jag biträder därför förslaget på denna punkt.

Avslutningsvis tillägger departementschefen följande.

Uppbyggnaden av den kliniska verksamheten vid läroanstalten i Umeå enligt de riktlinjer jag här förordat kommer i principiellt avseende att innebära en väsentlig förändring. Integrationen mellan olika kliniska ämnen förverkligas så långt det är möjligt genom att avdelningsgränser slopas och en sammanhållen vård- och utbildningsenhet bildar högskolans kärna. I hög grad torde därigenom ett för all pedagogisk verksamhet centralt önskemål, nämligen helhetssynen på utbildningsstoffet hos de studerande, komma att främjas. Den avsedda anordningen har blivit möjlig först och främst genom den redovisade omkonstruktionen av de lärartjänster, som kommer att utgöra nyckelbefattningar i den tänkta enheten. Jag är övertygad om att den av mig föreslagna organisationen kommer att bidra till att de studerande i Umeå erhåller en tillfredsställande grund för praktisk yrkesverksamhet på odontologiens skilda områden.

Enligt departementschefens mening bör de av honom nu förordade riktlinjerna för ombildningen av umeåinstitutet också — därest riksdagen inte riktar någon erinran däremot — följas i utrednings- och planeringsarbetet för en kommande tandläkarhögskola i Göteborg.

Utskottet. Under hänvisning till det av förra årets riksdag på grundval av propositionen 1961:108 fattade beslutet om ombildning fr. o. m. läsåret 1963/64 av tandläkarinstitutet i Umeå till en fullständig läroanstalt för odontologisk utbildning och forskning samt anordnande fr. o. m. nyssnämnda läsår av tandteknikerutbildning i Umeå har departementschefen i förevarande proposition framlagt förslag till riktlinjer för organisationen av den nya tandläkarhögskolan och för anordnande av ifrågakvarande tandteknikerutbildning. Dessa förslag, vilka grundar sig på utredningar av särskilda sakkunniga och experter, innefattar

även förslag om inrättande fr. o. m. budgetåret 1963/64 av åtta professurer och fyra laboraturer vid högskolan. I det följande skall i korthet redogöras för huvuddragen i det sålunda framlagda förslaget. Utskottet får i övrigt hänvisa till den i det föregående lämnade redovisningen för vad departementschefen anfört och förordat (s. 22—26).

Departementschefen, som finner en lokalmässig anknytning av tandläkarhögskolornas kliniska verksamhet till i första hand undervisningssjukhus i princip fördriktig, konstaterar, att så redan är förhållandet i Umeå. Den nuvarande organisationsformen med staten som huvudman för nämnda verksamhet bör enligt departementschefen tills vidare bibehållas. Ej heller förutsättes någon ändring ske i det system för patientupptagning, som nu tillämpas i Umeå. Den för de odontologie studerandena avsedda tekniska utbildningen bör — såsom hittills skett i Umeå — samordnas och ges inom en enhetlig kurs. I samband härmed föreslår departementschefen, att den nuvarande gemensamma fantomkursen vid umeåinstitutet jämte ämnet materiellära sammanföres till ett nytt av professor företrätt examensämne, benämnt teknologi. Den kliniska verksamheten föreslås organiserad inom ramen för en tandsjukvårdscentral, vid vilken klinisk utbildning meddelas av för patientbehandlingen ansvariga lärare-tandläkare. I jämförelse med den nuvarande organisationen av den kliniska verksamheten vid umeåinstitutet innebär detta förslag främst, att kandidaterna inte vidare skall tilldelas egna patienter samt att någon uppdelning på särskilda kandidat- och lärarkliniker i princip inte skall ske. I fråga om lärartjänsternas konstruktion föreslås, att tjänst som professor respektive laborator i kliniskt ämne förenas med ställning som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen samt att i sådana ämnen inrättas heltidstjänster som dels lärare-biträdande övertandläkare, dels assistenttandläkare. Sistnämnda tjänster ersätter nuvarande tjänster som avdelningstandläkare och assistent.

De förordade riktlinjerna för ombildningen av umeåinstitutet bör enligt departementschefen — därest riksdagen inte riktar någon erinran däremot — också följas i utrednings- och planeringsarbetet för en kommande tandläkarhögskola i Göteborg.

I motionerna I: 679 och II: 821 har bl. a. påyrkats, att de föreslagna riktlinjerna för umeåhögskolans organisation inte fastställs som norm för kommande högskolor, vilkas personalstat, ämnesfördelning och studieplan bör bli föremål för förnyad utredning, att i motionen anförda synpunkter — i den mån det är möjligt — beaktas även vid den pågående organisationen av umeåhögskolan samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om kompletterande förslag i ärendet. I motionen II: 813 har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära ytterligare utredning rörande tandläkarundervisningens ordnande vid nuvarande två tandläkarhögskolor samt vid den planerade högskolan i Göteborg samt att något principuttalande ej nu göres rörande vilka riktlinjer som bör följas i utrednings- och planeringsarbetet för sistnämnda högskola.

Som departementschefen framhållit möjliggör den föreslagna uppbyggnaden

av den kliniska verksamheten vid läroanstalten i Umeå, att integrationen mellan olika kliniska ämnen förverkligas så långt det är möjligt. En sammanhållen vård- och utbildningsenhet kommer att bilda den nya högskolans kärna. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att därigenom i hög grad ett för all pedagogisk verksamhet centralt önskemål, nämligen helhetsbilden på utbildningsstoffet hos de studerande, torde komma att främjas. Den avsedda anordningen har som departementschefen betonat blivit möjlig först och främst genom den föreslagna omkonstruktionen av de lärartjänster, som kommer att utgöra nyckelbefattningar vid den föreslagna tandsjukvårdscentralen. Utskottet tillstyrker alltså, att de av departementschefen förordade riktlinjerna för ombildningen av umeåinstitutet godkännes.

Med anledning av de i motionerna framförda synpunkterna på antalet lärar- och forskartjänster vill utskottet erinra därom att det i förevarande proposition framförda förslaget endast omfattar ordinarie lärare. Enligt utskottets uppfattning torde vidare den konstruktion, som tjänsterna såsom lärare-biträdande övertandläkare föreslagits få, komma att medföra att tandläkarhögskolan i Umeå tillföres icke endast för undervisning och klinisk verksamhet utan även för forskning väl avpassade tjänster. Dessa tjänster bör, såvitt utskottet kan finna, komma att innebära att umeåhögskolan blir försedd med bättre forskningsresurser än tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö.

Såsom departementschefen framhållit ankommer det på universitetskanslern att fastställa studieplaner för bl. a. tandläkarhögskolorna. I anslutning till vissa i motionerna anförda synpunkter på undervisningens uppläggning vid umeåhögskolan vill utskottet betona följande. Inom ramen för den organisation och de resurser, som enligt förevarande förslag avses för denna högskola, bör det vara en angelägen uppgift för vederbörande universitets- och högskolemyndigheter att tillse, att studieplanen för högskolan ges den för ändamålet lämpligaste utformningen.

I enlighet med departementschefens förslag tillstyrker utskottet, att den i propositionen redovisade överenskommelsen beträffande löneförmåner m. m. för ifrågavarande tjänster i Umeå godkännes och lägges till grund för det fortsatta arbetet. Utskottet tillstyrker också i enlighet med departementschefens förslag inrättande fr. o. m. den 1 juli 1963 av åtta professurer och fyra laboratorer vid den nya högskolan. Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande tandteknikerutbildningen i Umeå har ej givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Vad slutligen beträffar den blivande tandläkarhögskolan i Göteborg vill utskottet — i anledning av vad härom anförts i motionerna — framhålla följande. I följd underströk utskottet bl. a. angelägenheten av att en i erforderlig utsträckning tidsbestämd utbyggnadsplan för denna högskola snarast möjligt färdigställdes och redovisades för riksdagen. Som förut nämnts anser departementschefen, att de föreslagna, av utskottet i det föregående i sina huvuddrag redovisade riktlinjerna för ombildningen av umeåinstitutet också bör följas i ut-

rednings- och planeringsarbetet för den beslutade göteborgshögskolan. Ett biträdande av yrkandena i motionerna I: 679 och II: 821 samt II: 813 skulle innebära ett icke önskvärt dröjsmål med det redan i viss utsträckning påbörjade utrednings- och planeringsarbetet för nyssnämnda högskola. Då utskottet för sin del finner de av departementschefen angivna riktlinjerna i huvudsak ägnade att även läggas till grund för ifrågavarande arbete, avstyrker utskottet bifall till de i motionerna gjorda yrkandena.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet hemställer alltså.

I. att motionerna I: 679 och II: 821 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att motionen II: 813 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av den odontologiska läroanstalten i Umeå;

b) godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för anordnande av tandteknikerutbildning i Umeå.

3:o) **Vissa avtalsfrågor.** Beträffande vissa i propositionens sista avdelning (s. 98—138) behandlade avtalsfrågor har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat godkänna avtal med Västerbottens läns landsting angående landstingets medverkan till anordnande och upprätthållande av utbildning av läkare och tandläkare i Umeå, m. m., dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat godkänna avtal med Umeå stad om överlåtelse av mark i Umeå, m. m.

Sedan Västerbottens läns landsting gjort framställning om förhandlingar i vissa frågor om avtal rörande den medicinska läroanstalten i Umeå, tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1961, sakkunniga med uppdrag att på statens vägnar upptaga förhandlingar med nämnda landsting och övriga vederbörande angående frågor, som ägde samband med anordnande i Umeå av utökad och fullständig läkar- och tandläkarutbildning. Den 2 juni 1961 uppdrogs vidare åt de sakkunniga att övertaga och fullfölja de genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 maj och den 30 december 1960 åt 1959 års statliga kommission för förhandlingar om medicinsk undervisning i Lund och Malmö givna uppdragen att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Västerbottens läns landsting angående dels fördelningen mellan staten och landstinget av kostnaderna för uppförande av en planerad utbyggnad till den radioterapeutiska kliniken vid lasarettet i Umeå, dels ock av organisationskommittén för den medicinska högskolan i Umeå i skrivelse den 31 oktober 1960 förordad utökning av lokalerna för obduktionsundervisning vid högskolan.

Såsom resultat av de förhandlingar, som de sakkunniga fört med delegerade från dels Västerbottens läns landsting och dels Umeå stad, har de sakkunniga — vilka antagit namnet »Kommissionen för förhandlingar om högre utbildning i Umeå» — med skrivelse den 22 februari 1962 framlagt förslag till avtal i följande hänseenden, nämligen om

1) Västerbottens läns landstings medverkan till anordnande och upprätthållande av utbildning av läkare och tandläkare i Umeå, m. m.

2) överlåtelse av mark i Umeå, m. m.

Det förstnämnda avtalet har träffats mellan kommissionen, å ena sidan, och av Västerbottens läns landsting för ändamålet särskilt utsedda förhandlingsdelegerade, å andra sidan, medan avtalet om marköverlåtelse m. m. ingåtts mellan kommissionen, å ena sidan, och av Umeå stad för ändamålet särskilt utsedda förhandlingsdelegerade, å andra sidan.

Efter en redogörelse för bakgrunden till förhandlingskommissionens förslag (s. 99—102) återgives i propositionen de båda avtalsförslagen jämte kommentarer.

Avtalet om utbildning av läkare och tandläkare i Umeå, m. m. har uppdelats på fem avdelningar, av vilka avdelning I upptager vissa allmänna samarbetsfrågor mellan staten och landstinget, föranledda av att ett till lasarettet gränsande område genom avtal mellan staten och Umeå stad överlätits till staten för att i första hand användas för utbildnings- och forskningsverksamhet. Avdelning II upptager bestämmelser angående byggnader för den prekliniska verksamheten, nämligen bakteriologi, patologi, djurexperimentell verksamhet m. m. Avdelning III reglerar lasarettets upplåtelse för klinisk läkarutbildning, avdelning IV behandlar frågor om utbildning vid lasarettet m. m. av tandläkare, tandtekniker och tandsköterskor, medan avdelning V innehåller vissa gemensamma bestämmelser.

Kommissionen framhåller till en början, att den funnit det i och för sig önskvärt, att likartade villkor kommer att gälla i avtalen rörande de olika kommunala undervisningssjukhusen. Kommissionen understryker å andra sidan, att den ansett sig böra beakta, att det av riksdagen år 1957 fattade beslutet om läkarutbildning i Umeå skedde på grundval av de åtaganden från landstingets sida, som kom till uttryck i det den 4 oktober 1957 dagtecknade avtalsförslaget.

För den *medicinsk-prekliniska* verksamheten har, anför kommissionen vidare, överenskommit, att någon förändring av fördelningen av kostnaderna för byggnadsarbeten, som omfattas av 1958 års avtal, ej skall ske. För de byggnadsarbeten, som inte täcks av tidigare avtal, avses överenskommelse skola träffas i varje särskilt fall. Fördelningen av utrustnings- och driftkostnader har, framhåller kommissionen, reglerats efter i huvudsak samma principer, som enligt år 1961 mellan staten och Göteborgs stad ingångna avtal gäller för motsvarande kostnader vid de patologiska och bakteriologisk-virologiska institutionerna och avdelningarna i Göteborg (jfr prop. 1961: 111; SU 94; Rskr 262).

För den *medicinsk-kliniska* verksamheten har, fortsätter kommissionen, överenskommit huvudsakligen följande. För sådan byggnad eller byggnadsdel vid lasarettet, som påbörjas efter den 30 juni 1962 och som enligt Kungl. Maj:ts beslut skall tagas i anspråk för utbildnings- och forskningsändamål, skall utgå statligt byggnadsbidrag med 25 procent av de verkliga kostnaderna för anläggningens färdigställande. Sådant bidrag skall jämväl utgå för ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten, vilka icke hänför sig till årligt underhåll. Någon förändring i den statliga bidragsgivningen beträffande kostnaderna för redan färdigställda eller i det närmaste färdigställda byggnader avses däremot inte. Statligt bidrag med 25 procent skall likaledes utgå för sådan utrustning, som efter den 30 juni 1962 anskaffas till för utbildning och forskning ianspråktagen klinik etc. Härigenom har, påpekar kommissionen, den medicinsk-kliniska verksamheten i Umeå i avtalshänseende reglerats efter i stort sett samma principer, som gäller för motsvarande verksamhet i Göteborg (jfr prop. 1960: 69; SU 97; Rskr 254).

I fråga om den *odontologiska verksamheten* framhåller kommissionen, att till grund för förhandlingsarbetet legat dels statsmakternas beslut om anordnande av en fullständig tandläkarhögskola i Umeå, dels ock det av de odontologiska förhandlingssakkunniga framlagda betänkandet »Tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna» (SOU 1961: 36). Vidare har enligt kommissionen beaktats vissa andra utredningar, som verkställt av särskilda sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet, bl. a. angående lokalbehovet vid den blivande högskolan.

För såväl den aktuella utbyggnaden som ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten har det statliga bidraget med vissa undantag fastställts till 25 procent. I övrigt innebär avtalet beträffande den odontologiska verksamheten, att högskolan även i fortsättningen skall utgöra centraltandpoliklinik för landstingsområdet med samma former för patientrekrytering som hittills samt att den kliniska verksamheten vid högskolan med staten som huvudman i andra avseenden i stort sett organiseras i enlighet med de odontologiska förhandlingssakkunnigas förslag.

I propositionen återgives det mellan förhandlingskommissionen och landstingets delegerade villkorligt slutna avtalet (s. 103—116), en i anslutning till viss föreskrift i avtalsförslaget mellan parterna träffad särskild överenskommelse (s. 116) samt kommissionens kommentarer till avtalsförslaget (s. 117—121).

Avtalet om överlåtelse av mark i Umeå, m. m. I fråga om detta avtalsförslag erinrar kommissionen om att den enligt sitt uppslag haft att upptaga förhandlingar med såväl landstinget som övriga vederbörande angående frågor, som äger samband med anordnande i Umeå av en fullständig läkar- och tandläkarutbildning, och om att riksdagen uttalat sig för en med läkarutbildningen samordnad utbildning i matematiska och naturvetenskapliga ämnen. På grund härav har kommissionen ansett sig böra ingå i förhandlingar med Umeå stad om förvärv av mark icke enbart för de medicinska och odonto-

logiska högskolornas utan även för andra utbildnings- och forskningsgrenars behov. Kommissionen anför vidare, att parterna med hänsyn till frågans betydelse för såväl stadens som statens långsiktiga planering ansett sig böra avtala om ett så stort markområde, att fullgoda utvecklingsmöjligheter erbjudes högskoleorganisationen i Umeå.

Det mellan parterna villkorligt slutna avtalet (s. 122—126) och kommissionens kommentarer till detsamma (s. 126—127) återgives i propositionen.

En redogörelse för yttranden, som inhämtats över de båda avtalsförslagen lämnas (s. 127—130).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att enligt statsmakternas beslut den till Umeå förlagda utbildningen av läkare och tandläkare successivt skall byggas ut under 1960-talet. Förutsättningarna för det samarbete mellan staten och vederbörande kommunala huvudmän, som i fråga om denna verksamhet inletts under mitten av 1950-talet, har härigenom i vissa avseenden ändrats. Det har därför ansetts lämpligt att upptaga förhandlingar rörande den fortsatta regleringen av detta samarbete. De såsom ett resultat av dessa förhandlingar framlagda två avtalsförslagen har grundats på de förhållanden, som numera faktiskt föreligger eller beräknas uppkomma.

Avtalet om utbildning av läkare och tandläkare i Umeå, m. m. Utgångspunkterna för förhandlingsarbetet har, såsom kommissionen framhållit, varit å ena sidan att söka åstadkomma villkor likartade dem som upptages i avtal rörande andra kommunala undervisningssjukhus samt å andra sidan att beakta de åtaganden och utfästelser, vilka legat till grund för hittills gällande avtal med Västerbottens läns landsting. För att åskådliggöra de förskjutningar i kostnadsfördelningen mellan staten och landstinget, som ett bifall till avtalsförslaget innebär, berör departementschefen till en början vissa principiella skiljaktigheter mellan de nuvarande två avtalen och avtalsförslaget.

Byggnadskostnaderna för den medicinsk-prekliniska verksamheten skall, såvitt gäller lokaler för bakteriologi, patologi, djurexperimentell verksamhet m. m., alltjämt halveras mellan staten och landstinget. För sådana byggnadsarbeten, som ej omfattas av tidigare avtal, avses däremot överenskommelse skola träffas i varje särskilt fall.

Enligt gällande avtalsregler svarar staten i princip endast för de utrustnings- och driftkostnader för den medicinsk-prekliniska verksamheten, vilka uteslutande eller i all huvudsak är att hänföra till undervisning och forskning. Ett väsentligt undantag från dessa regler är dock, att landstinget mot ett statligt bidrag, motsvarande hälften av självkostnaden, tillhandahåller sådana nyttigheter som värme, elektrisk kraft, gas, vatten m. m.

Avtalsförslaget innebär i denna del, att statens nuvarande förpliktelser utvidgas. Även till sådan utrustning, som hänförs till arbetslokaler, gemensamma för staten och landstinget, samt till allmänna utrymmen avses sålunda staten skola — oavsett ändamålet med utrustningen — bidra med vissa procentandelar av de verkliga kostnaderna. Därjämte avses staten skola helt svara för kostnaderna för förut nämnda nyttigheter, i den mån de belöper på statlig

verksamhet. Dessutom avses staten även skola lämna visst bidrag till byggnadsadministration samt till yttre och inre underhåll.

De nu redovisade förändringarna innebär, att fördelningen av utrustnings- och driftkostnaderna för den medicinsk-prekliniska verksamheten regleras efter i huvudsak samma principer, som fr. o. m. innevarande budgetår gäller för motsvarande kostnader vid de patologiska och bakteriologisk-virologiska institutionerna och avdelningarna i Göteborg.

Statens rättsläkarstation i Umeå är inrymd i samma byggnad som bl. a. patologi och tandhistopatologi; verksamheten regleras för närvarande genom ett särskilt avtal. Med hänsyn till den lokalmässiga anknytningen till nämnda ämnen har det ansetts lämpligt att låta avtalsförslagets regler för den medicinsk-prekliniska verksamheten även omfatta rättsläkarstationen.

För den medicinsk-kliniska verksamhetens del innebär avtalsförslaget i huvudsak följande förändringar i förhållande till nuvarande avtal.

Till sådan anläggning vid lasarettet, som påbörjas efter den 30 juni 1962 och som enligt Kungl. Maj:ts beslut skall tagas i anspråk för utbildning och forskning, avses staten skola bidra med 25 % av de verkliga byggnadskostnaderna. Sådant bidrag avses skola utgå även för ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten, vilka ej hänför sig till årligt underhåll. I fråga om de utrymmen inom redan färdigställda eller i det närmaste färdigställda byggnader, som enligt nuvarande avtalsregler är statsbidragsberättigade, avses däremot i princip icke några förändringar.

I fråga om utrustningskostnader för den medicinsk-kliniska verksamheten gäller enligt nuvarande avtal, att för nyanskaffning av möbler, armatur m. m. till lokaler för undervisning och forskning skall utgå statligt bidrag med 50 % av de verkliga kostnaderna, medan instrument, apparater och liknande utrustning, vars användning i all huvudsak avser undervisning och forskning skall anskaffas och helt bekostas av staten.

Enligt avtalsförslaget avses statsbidrag med 25 % skola utgå för i princip all utrustning, som efter den 30 juni 1962 nyanskaffas till för klinisk utbildning och klinisk forskning ianspråktagen klinik etc. Dock avses, såvitt gäller utrustning för forskningens behov, endast sådan utrustning som är att hänföra till vedertagen grundutrustning.

Någon ändring av den procentuella fördelningen av driftkostnaderna mellan staten och landstinget avses ej.

För den medicinsk-kliniska verksamhetens del innebär ett bifall till avtalsförslaget, att denna i avtalshänsende i stort sett jämföras med motsvarande verksamhet i Göteborg.

För den odontologiska verksamheten har landstinget ställt vissa lokaler till statens förfogande. Enligt gällande avtal disponerar staten dessa lokaler hyresfritt men svarar dock helt för de ändringsarbeten, som erfordras för undervisningens och forskningens behov. Kostnaderna för de ändringsarbeten inom de nuvarande lokalerna, vilka föranleds av den förra året beslutade ombildningen av tandläkarinstitutet till tandläkarhögskola avses enligt avtalsförslaget slutligt skola falla på staten. Till övrig av nämnda ombildning föranledd byggnadsverksamhet avses staten skola bidra med 25 % av de verkliga kostnaderna.

Sedan departementschefen behandlat vissa punkter i avtalsförslaget, beträffande vilka remissinstanserna framställt erinringar eller av annan orsak anledning ansetts föreligga till särskilt uttalande, redovisar departementschefen sitt ställningstagande till avtalsförslaget.

Tidigare gällande regler för statens bidrag till anläggnings- och driftkostnader vid de kommunala undervisningssjukhusen har företett olikheter sinsemellan. Detta har visat sig medföra olägenheter av olika slag för såväl stat som kommun. Därför har i de avtal, som ingåtts under senare tid, en enhetligare reglering av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun eftersträfvats.

Det nu framlagda avtalsförslaget överensstämmer på väsentliga punkter med motsvarande avtal om upplåtelse för utbildning och forskning av vissa kommunala sjukhus i Stockholm, Malmö och Göteborg samt med ett i januari 1962 villkorligt slutet avtal angående lasarettet i Lund, vilket avtal senare denna dag kommer att anmälas av chefen för inrikesdepartementet. Mot bakgrunden härav har jag trots det för staten i ekonomiskt avseende mindre gynnsamma utfallet av en jämförelse med de hittillsvarande två tavgalen med Västerbottens läns landsting för egen del funnit avtalsförslaget vara från statens synpunkt godtagbart.

Beträffande avtalet om överlåtelse av mark i Umeå, m. m. anför departementschefen till en början följande.

En ovillkorlig förutsättning för att den till Umeå förlagda utbildnings- och forskningsorganisationen skall kunna utbyggas även på längre sikt är självfallet, att statens innehav av mark för ändamålet tryggas i erforderlig omfattning. I insikt härom har de förhandlande parterna ansett sig böra avtala om ett så stort markområde, att fullgoda utvecklingsmöjligheter erbjudes högskoleorganisationen i Umeå. Enligt avtalsförslaget avses staden skola till staten utan ersättning med full äganderätt överlåta ett i anslutning till Umeå lasarett liggande område med en areal av ca 1 040 000 m², varav ca 550 000 m² omfattas av den i det föregående nämnda skissen till generalplan. Härutöver har staden förbundit sig att medverka till att ett område mellan stadsgränsen och Tavlesjön i sin helhet reserveras för utbildnings- och forskningsverksamhet. Detta reservområde har en areal av ca 1 040 000 m², varav dock ca 350 000 m² utgör vattenområde. Dessutom avses staden skola hålla tre tomter inom det i stadens centrala delar belägna kvarteret Härmod reserverade för statliga ändamål.

Avtalsförslaget upptar också bestämmelser om fortsatt upplåtelse av stadsbiblioteket i Umeå för anordnande av ett medicinskt-odontologiskt bibliotek, om åtgärder för tillgodoseende av bostadsbehovet för personal och studerande vid läroanstalterna samt om kårhus åt de studerande. Dessa bestämmelser har med vissa smärre jämkningar överförts från hittills gällande avtal mellan staten och Umeå stad.

Efter att ha berört några punkter i avtalsförslaget redovisar departementschefen sitt eget ställningstagande till detsamma.

Avtalsförslaget innebär — såsom framgått av vad jag redan anfört — bl. a., att Umeå stad åtagit sig att på villkor, vilka måste anses tillfredsställande för staten, ställa mark till förfogande i sådan omfattning, att den till staden förlagda utbildnings- och forskningsorganisationen erbjudes fullgoda utvecklingsmöjligheter även på längre sikt. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i propositionen 1960:119 funnit det lämpligt och önskvärt, att i Umeå, så snart ske kunde, utbygges en så fullständig utbildnings- och forskningsorganisation som möjligt. Jag vill även fästa uppmärksamheten på att 1960 års riksdags särskilda utskott i sitt av nämnda riksdag godkända utlåtande nr 1 funnit, att tanken på fullständiga medicinska och odontologiska högskolor i Umeå snarast möjligt borde förverkligas. Som ett andra led i planläggningen av universitets-

bildningen i Umeå borde, ansåg utskottet, åtgärder vidtagas dels för en med den fullständiga läkarutbildningen samordnad komplettering av utbildningsorganisationen med centrala matematisk-naturvetenskapliga ämnen, dels för upprättande av en samhällsvetenskaplig utbildnings- och forskningsorganisation. Därjämte förutsatte utskottet, att Kungl. Maj:t noga följde utvecklingen i fråga om möjligheterna att få till stånd humanistisk utbildning och forskning i Umeå. Jag vill slutligen erinra om att jag i årets statsverksproposition förordat, att till vissa förberedande byggnadsarbeten vid medicinska högskolan i Umeå för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.

Mot denna bakgrund får avtalsförslaget enligt min mening, såvitt gäller markförhållandena, anses innefatta en för staten gynnsam lösning av förevarande spörsmål. Ej heller mot övriga delar av avtalsförslaget synes mig några invändningar kunna resas.

Sammanfattningsvis konstaterar departementschefen, att förevarande två avtalsförslag är för staten godtagbara. Departementschefen förordar alltså, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna förevarande två med Västerbottens läns landsting respektive Umeå stad villkorligt slutna avtal. Skulle smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna fordras, förutsätter departementschefen att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot föreliggande förslag till avtal, vilka godkänts av Västerbottens läns landsting och Umeå stad den 24 mars respektive den 16 mars 1962, tillstyrker att Kungl. Maj:t bemyndigas att med landstinget och staden träffa avtal i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 mars 1962 förordat godkänna avtal med Västerbottens läns landsting angående landstingets medverkan till anordnande och upprätthållande av utbildning av läkare och tandläkare i Umeå, m. m.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordat godkänna avtal med Umeå stad om överlåtelse av mark i Umeå, m. m.

Stockholm den 18 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från **f ö r s t a** kammaren: herr Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, fru Wallentheim, herrar Mårtensson, Bertil Petersson, Bengt Gustavsson, Källqvist och Manne Olsson; samt

från **a n d r a** kammaren: herrar Staxäng, Karlsson i Olofström, Almgren, fröken Elmén, herr Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Arvidson, Gustafsson i Uddevalla, Andersson i Knäred, Kellgren, Gustafsson i Kårby, Blomkvist, Berg och Nelander.